

Quan điểm của Nhóm công tác về Biến đổi khí hậu của các Tổ chức phi chính phủ Việt Nam

Bảo đảm Hiệu quả và Công bằng cho các giải pháp về khí hậu tại COP21 ở Paris

Tháng 11 năm 2015, 196 thành viên tham gia Công ước Khung của Liên Hợp quốc về Biến đổi Khí hậu (UNFCCC) sẽ gặp gỡ tại Hội nghị thượng đỉnh lần thứ 21 (COP21) tại Paris để thông qua một thỏa thuận mới nhằm xây dựng các mục tiêu chính cho các hành động ứng phó với biến đổi khí hậu (BĐKH) cấp toàn cầu trong kỳ nguyên tới thay thế cho Nghị định thư Kyoto, với nghĩa vụ ràng buộc của tất cả các quốc gia dựa trên trách nhiệm lịch sử và năng lực tương ứng của họ. Với sự lãnh đạo chính trị và cam kết đúng đắn, một thỏa thuận đầy tham vọng và chính đáng bảo đảm sẽ hạn chế tình trạng nóng lên toàn cầu và thúc đẩy các hành động khí hậu thực tế bằng cách mở rộng quy mô tài trợ cho các cộng đồng và quốc gia dễ bị tổn thương nhất. Để đảm bảo có giải pháp và hành động ý nghĩa về BĐKH, Thỏa thuận Paris cần phải đảm bảo các yếu tố sau:

- 1 Các quy định ràng buộc mang tính tham vọng nhằm bảo đảm mức tăng nhiệt độ trung bình toàn cầu không vượt quá 1,5°C so với mức tại thời điểm tiền công nghiệp.
- 2 Đóng góp Dự kiến do các Quốc gia tự Xác định (INDC) cần công bằng, tham vọng bao gồm các biện pháp thích ứng và giảm thiểu và có các cơ chế mở rộng về quy mô nhằm đạt được mục tiêu 1,5°C.
- 3 Thỏa thuận Paris cần bao gồm và thúc đẩy thực hiện Cơ chế Warsaw về Tổn thất & Thiệt hại và tài chính cho Tổn thất & Thiệt hại.
- 4 Mở rộng tài chính khí hậu, kêu gọi đóng góp tài chính khí hậu để tài trợ cho các hoạt động thích ứng và chuyển đổi sang hoạt động carbon thấp, tập trung vào các quốc gia, cộng đồng và dân tộc dễ bị tổn thương nhất.
- 5 Yếu tố then chốt đảm bảo công bằng: thực hiện các hành động ứng phó với biến đổi khí hậu một cách đầy đủ, đảm bảo công bằng giới và vì người nghèo.

Mong đợi

Dưới đây là các mong đợi chính đối với COP 21 của Nhóm Công tác về Biến đổi Khí hậu của các Tổ chức phi chính phủ (CCWG) – mạng lưới lớn nhất của các tổ chức phi chính phủ trong lĩnh vực biến đổi khí hậu ở Việt Nam.

“Tôi thách thức các bạn mang đến Hội nghị Thượng đỉnh các cam kết mạnh mẽ. Đổi mới, mở rộng quy mô, hợp tác và thực hiện các hành động cụ thể để thu hẹp khoảng cách phát thải và đưa chúng ta tới một thỏa thuận pháp lý đầy tham vọng”

Tổng thư ký Liên Hợp quốc Ban Ki-moon

COP 21 và Thỏa thuận Paris phải thúc đẩy các hành động công bằng để giữ cho sự nóng lên toàn cầu ở mức 1,5°C nhằm tránh các tác động BĐKH thảm khốc.

Thỏa thuận Paris có thể là cơ hội cuối cùng để thống nhất một hiệp ước ràng buộc pháp lý và lâu dài nhằm tránh tác động tồi tệ nhất của biến đổi khí hậu. Để làm được điều này, các chính phủ cần cam kết tăng cường các hành động khẩn cấp nhằm giảm thiểu phát thải khí nhà kính và nâng cao khả năng thích ứng với biến đổi khí hậu. Các cam kết hiện nay trong INDC do một số Bên đệ trình chưa đủ để giữ mức phát thải khí nhà kính ở các mức chấp nhận được và hạn chế sự nóng lên của toàn cầu dưới 2°C so với mức ở thời kỳ tiền công nghiệp như đã thống nhất tại COP 15 tại Copenhagen, chưa nói tới mức 1,5°C như nhiều nhà khoa học tại trên 100 quốc gia trên thế giới cho rằng đây là mục tiêu thích hợp. Khoảng cách rất lớn giữa các hành động và cam kết của các chính phủ và người dân ở các quốc gia hùng mạnh nhất và có trách nhiệm nhất nhằm giảm thiểu phát thải khí nhà kính của họ và những việc phải làm để hạn chế tăng nhiệt độ ở mức 1,5°C cần phải thu hẹp ngay không chậm trễ. Cần thực hiện các hành động để bảo đảm và khuyến khích các nước điều chỉnh các cam kết hiện tại, hướng tới các kế hoạch và cam kết tham vọng hơn trong tương lai. Ngoài ra, khi các đóng góp giảm phát thải dự kiến (INDC) trở thành các đóng góp thực tế (NDC), các quốc gia cần cần xây dựng một tiến trình có sự tham gia nhằm thống nhất các khoản đầu tư giúp nâng cao năng lực chống chịu của quốc gia.

Tài trợ ứng phó với BĐKH cần được mở rộng và hướng tới các nhóm dễ bị tổn thương nhất (ví dụ người nghèo, người thu nhập thấp, phụ nữ, trẻ em, người già, người dân tộc thiểu số, người khuyết tật).

Các quốc gia và người dân có trách nhiệm nhất đối với BĐKH cần cam kết tại Paris sẽ cung cấp nguồn tài trợ công đầy đủ và công bằng nhằm giúp các nhóm dễ bị tổn thương nhất ứng phó với các tác động của BĐKH. Chúng tôi hiểu vai trò của các cộng đồng dễ bị tổn thương trong nỗ lực thích ứng với các tác động khí hậu tuy nhiên nguồn lực của họ không đủ để thích ứng hoàn toàn với BĐKH và ứng phó với các tổn thất và thiệt hại không thể tránh khỏi. Vẫn có một sự chênh lệch đáng kể giữa mức tài chính được hứa hẹn, đã chuyển giao với khoản tiền thực sự cần thiết để hỗ trợ các quốc gia đang phát triển và người dân dễ bị tổn thương¹. Tài chính cho khí hậu và đặc biệt là tài trợ cho thích ứng không chỉ cần tăng lên nhanh chóng mà còn cần phải tiếp cận đến

các cộng đồng tại địa phương và những người dễ bị tổn thương nhất.

Để đảm bảo tính hiệu quả, tài chính cho khí hậu không chỉ là cung cấp tiền tài trợ mà cần bảo đảm sự tham gia của người dân một cách có ý nghĩa. Tài trợ khí hậu cần được cam kết và giải ngân với định hướng vì người nghèo trên cơ sở các nguyên tắc bình đẳng giới, tính hiệu quả, tính bổ sung, tính minh bạch, sự đầy đủ và hướng tới các nhóm yếu thế của sự phát triển. Chỉ bằng cách thúc đẩy các giải pháp cụ thể và thích hợp đối với từng hoàn cảnh của BĐKH mới mang lại kết quả bởi vì chúng thống nhất với các ưu tiên, thực trạng và năng lực của người dân địa phương, qua đó bảo đảm tạo ra một tác động lâu dài và giảm thiểu rủi ro khí hậu một cách hiệu quả.

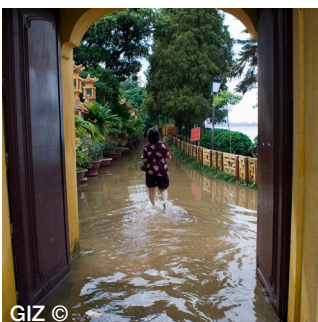
Các quốc gia gây phát thải khí nhà kính chính cần giải quyết các tổn thất và thiệt hại không tránh khỏi do BĐKH gây ra đối với các quốc gia và cộng đồng dễ bị tổn thương.

Mặc dù các chính phủ ưu tiên các biện pháp giảm thiểu đầy tham vọng và thích ứng toàn diện nhằm giảm thiểu các tác động BĐKH và sự nóng lên toàn cầu, nhưng những vấn đề này vẫn sẽ gây ra thiệt hại và tổn thất không thể tránh khỏi, đặc biệt là tại các nước và cộng đồng nghèo và dễ bị tổn thương nhất. Điều này sẽ tác động lớn tới những quốc gia và cộng đồng có ít trách nhiệm nhất trong việc gây ra tình trạng BĐKH và có ít năng lực ứng phó nhất đó là: a) các quốc gia đang phát triển có lịch sử phát thải khí nhà kính ở mức thấp nhất và b) các cộng đồng và người dân dễ bị tổn thương nhất là những người thiếu tiếp cận và kiểm soát các nguồn lực, đang chịu rất nhiều rủi ro về khí hậu, phụ thuộc vào các sinh kế nhạy cảm với khí hậu và là những người có

thể phải chịu tình trạng phân biệt đối xử. Việc đền bù cho các quốc gia, cộng đồng và người dân dễ bị tổn thương vì các tổn hại và phá hủy do BĐKH gây ra sẽ góp phần giải quyết sự bất công lịch sử này. Cơ chế Warsaw về Tổn thất & Thiệt hại Không thể tránh khỏi cần được xây dựng và hoàn thiện trong khuôn khổ Thỏa thuận Paris, và các nguồn tài trợ bù đắp cho các Tổn thất & Thiệt hại cần được cam kết bởi các quốc gia giàu hơn, dựa trên trách nhiệm và năng lực lịch sử của họ.

Hành động BĐKH phải bảo vệ những người dân có nguy cơ rủi ro cao và tăng khả năng chống chịu của họ.

Các giải pháp thích ứng chỉ có hiệu quả nếu nó phù hợp với bối cảnh cụ thể và điều kiện của từng địa phương, dựa trên các quyền như được có bày tỏ quan điểm, được lắng nghe cũng như giải quyết các mối quan tâm, ưu tiên và thách thức của họ. Đó là lý do tại sao thích ứng dựa vào cộng đồng (CBA) kết hợp với thích ứng dựa vào hệ sinh thái (EBA) phải là nền tảng của quá trình lập kế hoạch thích ứng. Ngoài ra, ứng phó với biến đổi khí hậu phải chú trọng tới các kiến thức khoa học và kiến thức địa phương. Các hướng dẫn và ví dụ về cách thực hiện các biện pháp thích ứng đều đã có sẵn để áp dụng. Cụ thể như các Nguyên tắc Chung cho Thích ứng BĐKH², là một chuẩn mực của các tiêu chuẩn tốt trong lập kế hoạch thích ứng và hướng dẫn cho chính phủ cách

bảo đảm ứng phó với biến đổi khí hậu một cách công bằng, dựa trên quyền, nhạy cảm về giới và có hiệu quả. Có

1. UNEP 2014: The Adaptation Gap Report. <http://www.unep.org/climatechange/adaptation/gapreport2014>

2. What are the Joint Principles of Adaptation? <http://southernvoices.net/en/home/sv-on-adaptation/669-joint-principles-for-adaptation.html>

thể có nhiều ví dụ thành công từ các tổ chức phi chính phủ về nâng cao khả năng chống chịu của những người dễ bị tổn thương nhất, tuy nhiên vẫn còn rất hạn chế về quy mô và địa điểm. Để có được tác động mang tính hệ thống cần nhân rộng thành các chính sách và chương trình của chính phủ.

“Chúng ta là thế hệ đầu tiên hiểu được hậu quả của một nền kinh tế nhiều các bon tác động tới hành tinh này, tới tương lai thịnh vượng và nhất là tới những người dễ bị tổn thương nhất trên thế giới này. Chúng ta hãy là một thế hệ dám đứng lên và chịu trách nhiệm được chuyển tải bằng những kiến thức này”

Christiana Figueres, Thư ký Điều hành UNFCCC

Khuyến nghị hướng tới Thỏa thuận Paris:

- **Tạo một cơ chế ràng buộc, hiệu quả và đúng đắn trong khuôn khổ Thỏa thuận Paris** để tăng cường cam kết và thúc đẩy hành động nhằm hạn chế sự nóng lên toàn cầu ở mức 1,5 độ C so với thời kỳ tiền công nghiệp.
- **Đảm bảo các hoạt động giảm thiểu đầy tham vọng** được triển khai trước khi thỏa thuận khí hậu mới có hiệu lực vào năm 2020 và các cơ chế mở rộng quy mô INDC được đưa ra xem xét.
- **Các quốc gia phát triển phải tăng cường hỗ trợ kỹ thuật và tài chính để giúp các quốc gia đang phát triển** chuẩn bị đối phó với các tác động khí hậu, **gánh vác trách nhiệm lịch sử của họ**.³
- **Đưa mục tiêu thích ứng toàn cầu vào Thỏa thuận Paris** và công nhận rằng việc đạt được mục tiêu này là một nghĩa vụ chung dựa trên các trách nhiệm phát thải và năng lực khác nhau.
- **Các quốc gia phát triển cần phải hỗ trợ mở rộng các nguồn năng lượng tái tạo và hiệu quả năng lượng trong quốc gia của mình và tại các quốc gia đang phát triển cũng như hỗ trợ về tài chính và kỹ thuật cho các quốc gia đang phát triển để tạo ra các nền kinh tế các bon thấp**, bao gồm việc thể chế hóa và có chính sách ưu đãi nhằm duy trì sản xuất, tiêu thụ và xây dựng các mô hình phong cách sống bền vững.
- Cộng đồng quốc tế cần chú ý nhiều hơn tới việc **liên kết thích ứng và giảm thiểu và cam kết nhằm khai thác nhiều lợi ích** từ hành động khí hậu kết hợp cần được đưa vào Thỏa thuận Paris.
- Thỏa thuận Paris cần thể hiện rõ là **Tồn thất và Thiệt hại cần phải được giải quyết nhờ nguồn tài chính bổ sung**.
- **Tồn thất và Thiệt hại cần có thể chế, thủ tục và tổ chức thể chế rõ ràng**, cần được công nhận trong Thỏa thuận Paris. **Cơ chế Warsaw về Tồn thất và Thiệt hại cần được tiếp thu và tăng cường** trong giai đoạn sau 2020.
- Cần có một quyết định của COP21 **hỗ trợ việc thực hiện Cơ chế Warsaw về Tồn thất và thiệt hại trong giai đoạn tới năm 2020**, trước khi Thỏa thuận Paris có hiệu lực.

“Thiếu hành động biến đổi khí hậu không chỉ đưa tới rủi ro đẩy sự thịnh vượng ra ngoài tầm với của hàng triệu người tại các quốc gia đang phát triển; đe dọa nguy cơ tụt lùi hàng thập kỷ trong phát triển bền vững.”

Ngân hàng Thế giới, 2012

Các khuyến nghị về các hoạt động và tài chính liên quan tới biến đổi khí hậu:

- **Tài chính khí hậu quốc tế cần được tăng cường**, ví dụ ít nhất 50 % nguồn tài chính của Quỹ Khí hậu Xanh cần được cam kết cho các hoạt động thích ứng. Ít nhất một nửa kinh phí cho hoạt động thích ứng ở cấp quốc tế cần được chuyển cho các quốc gia đang phát triển và ít nhất một nửa số tiền tài trợ thích ứng các quốc gia cần ưu tiên các nhóm dễ bị tổn thương tại các quốc gia đó.⁴
- **Tài trợ đầy đủ và bổ sung cần dựa trên cam kết năm 2009 về cung cấp 100 tỷ USD tới năm 2020** và đưa vào hoạt động thực tế thông qua các **việc bổ sung thường xuyên hỗ trợ tài chính công về thích ứng, tồn thất và thiệt hại cũng như giảm thiểu**.

3. UNEP 2014: The Adaptation Gap Report. <http://www.unep.org/climatechange/adaptation/gapreport2014>

4. 2014, Kathmandu Declaration on Climate Finance. <http://bit.ly/1iryEAH>

- **Tài trợ quốc tế cho hoạt động thích ứng tại địa phương cần được tăng cường** và các cơ quan quốc tế, bao gồm Quỹ Khí hậu Xanh, cần ưu tiên các thay đổi mang tính hệ thống và mở rộng quy mô các hoạt động và chiến lược thành công làm cơ sở cho quá trình lập kế hoạch và thực hiện cũng như các kênh tài trợ các địa phương có cam kết và khung thời gian thực hiện rõ ràng.
- Đầu tư tài chính khí hậu cần bảo đảm cân bằng hợp lý giữa các yếu tố cơ sở hạ tầng và phi công trình, ví dụ như xây dựng năng lực, nâng cao nhận thức, giáo dục về BĐKH, hỗ trợ sinh kế, cách tiếp cận dựa vào cộng đồng và dựa vào hệ sinh thái.
- **Thông tin về tính khả dụng, giải ngân và sử dụng dòng vốn tài chính khí hậu cần bảo đảm cho tất cả các bên tham gia có thể tiếp cận được** ở cấp quốc tế, quốc gia và cấp vùng để bảo đảm trách nhiệm giải trình và tính minh bạch của dòng tài chính khí hậu ở tất cả các giai đoạn.
- Đối với các chính phủ thực hiện INDC, cần bảo đảm điều phối trong ngành và giữa các ngành cũng như phân bổ trách nhiệm và nguồn lực rõ ràng.
- Các nguyên tắc thể chế và quy trình cần áp dụng kinh nghiệm, cách tiếp cận và công cụ hiện có để bảo đảm thích ứng hợp lý, công bằng và dựa trên các quyền.
- Các chính sách và dịch vụ của chính phủ hiện có cần được điều chỉnh có hệ thống nhằm giải quyết các thách thức của biến đổi khí hậu, ví dụ: lồng ghép an sinh xã hội trong thích ứng với các hệ thống an sinh xã hội truyền thống.
- Cần áp dụng các chính sách an toàn xã hội và môi trường trong quá trình lập kế hoạch và chương trình ứng phó biến đổi khí hậu trong nước và quốc tế, bao gồm tài chính khí hậu và một hệ thống giám sát và thực thi hiệu quả.
- Sự tham gia rộng rãi của các bên liên quan (bao gồm các đối tượng dễ bị tổn thương như người nghèo, người thu nhập thấp, phụ nữ, trẻ em, người già, người dân tộc thiểu số, người khuyết tật) vào lập kế hoạch và chương trình khí hậu của chính phủ để bảo đảm tăng cường tính chống chịu cần được thể chế hóa.
- Các hành động khí hậu cần duy trì mối liên kết rõ ràng với các Mục tiêu Phát triển Bền vững (SDG) nhằm đáp ứng các mục tiêu phát triển bao gồm xóa đói giảm nghèo, giáo dục, y tế, lương thực và an ninh năng lượng cũng như các hệ sinh thái đang hoạt động.

“Thế hệ của chúng ta là thế hệ đầu tiên có thể chấm dứt đói nghèo và là thế hệ cuối cùng có thể có các động thái nhằm tránh các tác động xấu của biến đổi khí hậu.”
“Tổng thư ký Liên Hợp quốc Ban Ki-moon

Vai trò của xã hội dân sự

Cộng đồng địa phương và các nhóm dễ bị tổn thương nhất như người nghèo và người thu nhập thấp, phụ nữ, trẻ em, người già, người dân tộc thiểu số và người tàn tật phải có một tiếng nói mạnh mẽ và vai trò rõ ràng trong việc định hình các chính sách và quyết định biến đổi khí hậu, bao gồm Thỏa thuận Paris. Nhóm Công tác về Biến đổi Khí hậu của các tổ chức phi chính phủ tại Việt Nam (CCWG) tin tưởng vào sức mạnh của người dân và cộng đồng - những người chịu tác động đầu tiên của biến đổi khí hậu tại COP 21 và các diễn đàn khác trên toàn cầu. Là một mạng mở của tất cả các tổ chức phi chính phủ, cơ quan và cá nhân Việt Nam và quốc tế, CCWG nỗ lực phấn đấu để đẩy mạnh các tiếng nói này đồng thời làm nổi bật mối quan tâm của họ.

Sứ mệnh của mạng lưới là góp phần giảm tính dễ bị tổn thương của người nghèo ở Việt Nam đối với tác động của biến đổi khí hậu thông qua hoạt động điều phối, vận động và xây dựng năng lực để có các biện pháp ứng phó biến đổi khí hậu một cách bền vững về môi trường, kinh tế và công bằng xã hội.

CCWG sẵn sàng hợp tác với các cơ quan chính phủ ở Việt Nam, các tổ chức phát triển quốc tế, các tổ chức phi chính phủ, các cá nhân và các bên liên quan khác nhằm góp phần vào việc đạt được thỏa thuận công bằng và đầy tham vọng ở Paris cũng như triển khai các hoạt động biến đổi khí hậu có ý nghĩa trên thực tế.

Được phát hành với sự hỗ trợ của Viện FES tại Việt Nam và Chương trình Southern Voices

CCWG

Southern Voices
on Climate Change

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG
VIETNAM OFFICE